

УДК 657

Гордійчук Маргарита
студентка магістратури
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ В УКРАЇНІ

Анотація

Стаття описує концепцію нематеріальних активів як економічної категорії та їх обліку, розкриття функцій, оцінки та визнання нематеріальних активів в системі бухгалтерського обліку як фактору збільшення прибутку підприємства.

Ключові слова: нематеріальні активи, класифікація, оцінка, визнання, організація.

Трансформація господарського механізму та входження України в світовий економічний простір зумовили появу нових об'єктів бухгалтерського обліку та необхідність розробки такої методології обліку, яка б відповідала потребам зацікавлених користувачів та узгоджувалася з прогресивними здобутками бухгалтерської науки, узагальненими в міжнародних стандартах. До складу цих об'єктів належать і нематеріальні активи, які становлять предмет нашого дослідження.

Проблеми та особливості нематеріальних активів та їх обліку на підприємствах є предметом наукових досліджень багатьох вітчизняних та закордонних вчених, зокрема: В. Г. Швеця, Н. О. Гури, В. Д. Базилевича, О. І. Коблянської, Н. М. Ткаченко, І. І. Пилипенка, К. Стендфілда, А. Торре та інших. Кожен з авторів висвітлює свій погляд на облік нематеріальних активів та сутність даної економічної категорії. Однак проблеми ведення обліку нематеріальних активів потребують подальшого дослідження.

Метою роботи є дослідження основних проблем обліку нематеріальних активів та розробити пропозиції щодо удосконалення ведення обліку нематеріальних активів, а також їх класифікації.

На жаль, в Україні не існує єдиного законодавчого визначення нематеріальних активів.

Відповідно до п. 4 П(С)БО 8 нематеріальним активом є немонетарний актив, який не має матеріальної форми, може бути ідентифікований та утримується підприємством з метою використання протягом періоду понад одного року (або одного операційного циклу, якщо він перевищує один рік) для виробництва, торгівлі, в адміністративних цілях чи надання в оренду іншим особам [2].

Згідно з Податковим кодексом України нематеріальні активи - право власності на результати інтелектуальної діяльності, у тому числі промислової власності, а також інші аналогічні права, визнані об'єктом права власності (інтелектуальної власності), право користування майном та майновими правами платника податку в установленному законодавством порядку, у тому числі набуті в установленому законодавством порядку права користування природними ресурсами, майном та майновими правами [1].

За даними Державного департаменту інтелектуальної власності, станом на

01.03.2012 року (з 1992 року) зареєстровано 345723 охоронних документів, зокрема, серед них 102491 патент на винаходи, 67685 патентів на корисні моделі, що свідчить про трансформацію постіндустріального суспільства в суспільство знань та передбачає створення інноваційної моделі, основною складовою якої є інтелектуальний капітал як сукупність нематеріальних ресурсів [6].

Потребують подальшого дослідження питання класифікації нематеріальних активів, вивчення їх впливу на отримання майбутніх економічних вигід.

На наш погляд, нематеріальні активи повинні бути розподілені на дві групи:

- 1) нематеріальні активи, які прямо пов'язані з обсягом виробництва;
- 2) нематеріальні активи, які прямо не пов'язані з обсягом виробництва.

До першої групи можна віднести такі нематеріальні активи: винаходи; сорти рослин; породи тварин; комерційні таємниці; комп'ютерні програми та інші. Ці нематеріальні активи повинні амортизуватись згідно з терміном використання або згідно з обсягами виробництва.

До другої групи можна віднести такі нематеріальні активи: комерційні (фірмові) назви; літературні та художні твори; торговельні марки; фонограми; промислові зразки та інші. Вони можуть використовуватися доти, доки від них є економічна вигода.

Потенційні інвестори і партнери, оцінюючи українські підприємства, все більше уваги звертають саме на вартість нематеріальних активів. Однак існують певні обмеження щодо оцінки і визначення окремих видів нематеріальних активів (зокрема людський, технологічний (структурний), клієнтський капітал) [4, с. 31].

Важливою проблемою оцінки нематеріальних активів є невизначеність майбутніх економічних вигод, які очікується отримати від них, та періоди їх отримання. Наприклад, підприємством розроблено нову технологію виготовлення продукту (ноу-хау), використання якої дасть змогу виготовляти якісніші продукти із нижчими витратами, ніж у конкурентів. Однак у довгостроковому періоді неможливо точно прогнозувати ймовірність її переваг через виникнення більш прогресивних технологій у конкурентів або перенасичення ринку продукцією, внаслідок чого потреба у її виробництві може скорочуватись [5, с. 33].

З прийняттям Податкового кодексу виникла ще одна проблема, яка ускладнює ідентифікацію нематеріальних активів, а саме: комп'ютерні програми є і в основних засобах і в нематеріальних активах, причому термін експлуатації для них визначено не менше двох років, хоча, наприклад, для антивірусних програм це забагато [1, п. 145]. На нашу думку, слід на законодавчому рівні визначити єдиний підхід щодо оцінки нематеріальних активів в залежності від способу їх надходження, терміну корисного використання та майбутніх економічних вигід.

Необхідно зазначити, що проблемною є оцінка об'єкта нематеріальних активів, створених підприємством самостійно. В цьому випадку перед підприємством постає питання: як відобразити витрати на створення окремих

нематеріальних активів. На нашу думку, з цього приводу можна було б запропонувати два шляхи вирішення питання:

- ✓ по-перше, доцільніше було б списувати такі витрати у періодах їх виникнення, оскільки період отримання доходів точно невідомий;
- ✓ по-друге необхідно здійснювати їх повну капіталізацію з наступною амортизацією [3, с. 25].

Підводячи підсумок, зазначимо, що облік нематеріальних активів – проблема, яка досить важлива в практиці роботи підприємств. Вона пов'язана передусім з питаннями класифікації нематеріальних активів та їх оцінки. Запропонована в роботі класифікація та шляхи оцінки нематеріальних активів дадуть можливість точніше оцінювати майбутні економічні вигоди та сприятимуть підвищенню продуктивності управлінських рішень та оперативності їх прийняття.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України [Текст] : офіц. текст : за станом на 01.10.2014 / Верховна Рада України ; Кодекс України, Закон, Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). — 2011. — № 13—14, № 15—16, № 17, ст. 112. — Відомості доступні також з мережі Інтернет : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/print1391419053853552> (дата звернення 02.11.14). — Назва з екрана.
2. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» [Текст] : офіц. текст : за станом на 09.08.2013 / Мінфін України; Наказ, Положення від 18.10.1999 № 242. — К. : МФУ, 2014. — Доступно з мережі Інтернет : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99> (дата звернення 10.12.14). — Назва з екрана.
3. Давидова, К. Нематеріальні активи в обліку [Текст] / К.Давидова // Баланс. — 2008. — № 91. — С. 25–28.
4. Грачова, Р. Ідентифікація нематеріальних активів і гудвілу [Текст] / Р.Грачева // Дебет-Кредит. — 2009. — № 40. — С. 31–37.
5. Тетянич, Л. Нематеріальні активи: відображення в бухгалтерському обліку [Текст] / Л.Тетянич // Головбух. — 2009. — № 26. — С. 33–35.
6. Офіційний веб-портал портал державної служби інтелектуальної власності України. — Режим доступу: http://sips.gov.ua/ua/industrial_ownership.html (дата звернення 12.12.14). — Назва з екрана.

